

un mot molt conegut, des del temps de R. Llull, que l'usa sovint, p. ex. en *Blanquerna* (NCL. II, 180.22, de vegades com a equivalent de *tafur*, ibid. II, 115.11); «eh! Rapaç, femater, *arlot!*», Eiximenis, *Terç* (NCL. VI, 43, 43, 131); *malvestats e arloteries* en les prosificacions del *Llibre de les Dones*, f. 36v (*EntreDL* I, 240); de vegades s'observa ja, quan es va acabant el període clàssic, que aquest qualificatiu perd severitat i s'aplica a persones de curta edat: «e com trobà / Sant Agostí / aquell fadrí, / riba la mar, / volent buydar / l'aygua d'un clot, / li dix: —*Arlot*, / què penses fer?— / Ab alt saber / lo chich respòs / ell escoltant: / l'infant parlant, / perdé-l de vista; / ab cara trista / restà pensant / ---» (*Spill*, 15482 i com. de Chabàs).

De la parentela romànica d'aquest mot ja vaig tractar detingudament en el *DCEC* I, 208; IV, 924-5. L'oc. ant. *arlot* i cast. ant. *arlotte* apareixen des de mj. S. XIII, mentre que en francès *arlot* (de vegades *harlo*, *berlot*) ja apareix c. 1150, i des del francès va passar a l'it. ant. *arlotto* o *arlotto* (etim. popular, aquest segon) i a l'angl. *harlot*, on ja apareix des de les albes del S. XIII en el sentit general, avui més aviat en el de 'prostituta' (que no apareix fins al xv).

L'etimologia última se sol mirar com un problema insoluble, sobre el qual s'abstenen d'opinar els principals etimòlegs (res en el *REW*, en el *FEW* ni en Bloch; Onions només dóna dates). El qui se n'ha ocupat més seriosament fou Spitzer, sobretot des del seu treball de *Studies in Philol.* (N. Carolina xLI, 1944, 521-5): suposa¹ que *berlot* va ser primitivament el nom dels membres de la *mesnie He(r)lequin* —o sigui més o menys l'esbart del Mal Caçador, en el folklore català, o de l'*estantigua* en el castellà—, admetent per a *Herlequin* l'etimologia de Malone (veg. *ARLEQUI*),² ags. *Herla king* 'el rei Herla' (= Wodan, el Júpiter germànic, déu del Tro), dedueix *berlot* de *Herla* a manera de diminutiu. Objecions decisives contra aquesta teoria no en veig, però resten dubtes de pes, com els següents (que no exclouen futurs esforços amb èxit dins aqueixa línia): a) depèn de la certitud de l'etimologia de *Herlequin*; b) s'haurà de documentar molt sòlidament el trànsit semàntic 'membre de la dita Mesnie' > 'home de mala vida', sobretot perquè es nota la data tardana i caràcter imperfecte d'aquests paral·lels: *arlouyn* 'alcavot, amo de bordell' —sense *b*— en un autor tan tardà com Villon; c) tenint una base germànica el seu ètmon, el fr. *arlot* ~ *berlot* hauria de començar constantment amb *b*- aspirada, i no és així.³ Spitzer insistí més tard (contra aquestes objecions que li feia jo en el *DCEC*), en el seu article sobre *Arnaut* en els *Mélanges Hoepffner*, i en la seva recensió del meu llibre (*MLN* LXXI, 279), i cal reconèixer que almenys reforçà bastant l'aspecte semàntic (*b*), veg. encara ací la n. 1. Després d'això i tot, subsisteixen raons de dubtar, forta en particular la raó fonètica: la pèrdua d'una *b* germànica a l'Edat Mitjana no és mai autòctona en el Nord de França, mentre que afegir-la a mots que no haurien de tenir-ne és un fet força freqüent (*baut*, *hurler*,

hanste, i ací mateix cf. en els articles *BURXAR*, *AURTAR*, etc.); ara bé, tractant-se d'una etimologia tan nòrdica com l'admesa, la intromissió de formes occitanes en francès fóra sorprenent.

D'altra banda les altres etimologies que s'hagin proposat són encara més problemàtiques. Skeat, partint d'una acc. 'soldat saquejador, ribald', ho derivaria del germ. *hari* 'exèrcit' amb un sufix germànic *-lot* representat per exemples rars i incerts.

Diez, *Wb.*, 25, ho relacionaria amb el ll. ARDELIO (en gloses *ardalio*), mot familiar i poc freqüent, en un parell d'autors del S. i d. C., amb el sentit de 'manella', algun cop 'golafre' i fins 'trapella'; però fonèticament això no ens duria a *arlot*. ¿Caldria insistir-hi a base d'alguna variant? Però el gr. ἄρδαλος, d'on se sospita que derivi aquell mot llatí, queda ben lluny. Si tinguéssim una variant *ARDELUS, encara;⁴ fins llavor, però, en faria dubtar molt aquesta addició d'un sufix, tardà i no llatí com *-ot*, a una soca hellenitzant segurament preliterària. Veig que Delbouille escriví també sobre *arlot* (*Etymologica W. v. Wartburg*, 167-185), segons *AlcM* sense resultats etimològics.

En fi, afegeixo que *arlot* recorda el prov. *arlèri* «fat, fanfaron, faiseur d'embarras, homme ennuyeux, extravagant, léger, folâtre», que va usar el mateix Mistral en *Calendau*, apostrofant càlidament la seva llengua tan traïda: «lengo d'amour, se i' a d'*arlèri* / e de bastard, ah! per Sant Cèri, / auràs dóu terradon li mascle a toun coustat» (IV, 22.1); i en el *TdF* (afegint que també s'ha usat com a nom pintoresc d'òrgan obscè) en dóna l'etimologia: pròpiament vol dir 'fill d'Arles del Roine' (cosa que documenta amb textos de L. Mery i A. Crousillat); la desviació semàntica es comprèn pel renom de 'massa eixerits' que tenen entre els veïns i els franchimands els fills d'Arles: recordem el cant de *Nerto*, on reporta llur gelosa independència, els esforços astuts que fan per no sotmetre's (ensibornant-lo hàbilment) al *roi René*, i aquesta fama la documenten (s. v. *Arle*) les dites proverbials en què els presenten com a gent molt llesta, que es perd de vista: «as de biaís, emai sies pas d'Arle: 'tu as bonne grâce, tu es adroit!'; «*que longo d'Arle!* 'quel lambin!'».

Ara bé, si aquest adjectiu-substantiu de sentit ja malèvol, *arlèri*, es formà amb un sufix popular i pintoresc *-eri*, també podríem imaginar que se n'hagués format un altre amb *-ot*, de significat més sever, que si d'una banda estaria d'acord amb el sentit pejoratiu de *-ot*, d'altra banda correspondria a tants noms gentilicis de llocs com fr. *cheminot*, it. *mendriotto*, *vegliotto*, *badiotto*, *valsuganotto*, *chioggiotto*, *bordigotto*, amb formacions en un o altre sentit paral·leles, com *massaliota*, *niçard*, *sallagosard*, *auvernhât*, *bellunatto*; *segarrèta*, *vilellet*, *ganxet*. El mot es pogué propagar ràpidament cap al Nord gràcies al gran paper que als ulls de la gent d'Oil feren, des de l'època primitiva, la gent d'Arles (*les Aliscamps*, gesta, recorda el paratge arlatenc famosíssim),⁵ en cançons èpiques o en epopeies reals: és sabut que *lou rei dis Arlòt* és el nom que rebia el cap de les bandes de